

Culturele
ANBI

432ste concert
Maandag 7 april 2025
20.00 uur

Doris Hochscheid cello
Frans van Ruth piano

Foto: Leo Samama (website Frans van Ruth)

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Léon Orthel (1905 – 1985)

Sonate nr. 2 voor cello en piano, op. 41 (1958)

Andante tranquillo

Vivo

Andante - Allegro giusto

Benjamin Britten (1913 – 1976)

Suite nr. 1 voor cello solo, op. 72 (1964)

Canto primo: Sostenuto e largamente

Fuga: Andante moderato

Lamento: Lento rubato

Canto secondo: Sostenuto

Serenata: Allegretto pizzicato

Marcia: Alla marcia moderato

Canto terzo: Sostenuto

Bordone: Moderato quasi recitativo

Moto perpetuo e Canto quarto: Presto

PAUZE

Edward Elgar (1857 – 1934)

arr. **Julius Klengel** (1859 – 1933)

'Sospiri' voor cello en piano, op. 70 (1914)

Frank Bridge (1879 – 1941)

Sonate voor cello en piano in d, H. 125 (1913 – 1917)

Allegro ben moderato

Adagio ma non troppo - Andante con moto -

Molto allegro e agitato - Adagio ma non

troppo - Tempo 1mo - Allegro moderato -

Animato - Più animato

Voor de combinatie cello en piano is er een veelheid aan prachtige werken geschreven. Nederlandse composities in dit genre zijn er eveneens in ruime mate, zowel van oudere componisten als van componisten uit onze tijd. Celliste **Doris Hochscheid** en pianist **Frans van Ruth**, in 2007 oprichters van Stichting Cellosonate Nederland, zetten zich in voor de bekendheid van deze composities. In 2014 ontvingen zij als eersten de Vriendenprijs van de Stichting Vrienden Nederlandse Muziek, en hun cd-editie 'Dutch Cello Sonatas' werd in Berlijn bekroond met de prestigieuze 'ECHO Klassik 2016'. In 2017 werden zij beiden benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau vanwege hun verdiensten voor de Nederlandse cultuur.

Doris Hochscheid en Frans van Ruth hebben in de loop der jaren een gemeenschappelijk repertoire opgebouwd van meer dan 150 composities, reikend van de gambasonates van J.S. Bach tot een toenemend aantal speciaal voor hen geschreven stukken. Het artistieke doel van beide musici: de fascinatie voor iedere duo-compositie als organische eenheid met het publiek te delen.

— — —

Léon Orthel werd op zestienjarige leeftijd toegelaten tot het Koninklijk Conservatorium in Den Haag waar hij viool, piano en compositie studeerde. Na zijn afstuderen heeft hij doelbewust gezocht naar een eigen en nieuw idioom, een dat niet meeding in de polytonale en atonale klankwereld van die tijd. Pas na jaren van experimenteren vond hij zijn eigen stijl, zijn *Tweede Symfonie* uit 1940 is er een goed voorbeeld van. Vanaf '41 was hij hoofdvakdocent piano in Den Haag, en vanaf '49 kwam daar hoofdvak compositie in Amsterdam bij.

Vanavond klinkt zijn tweede en enige cellosonate: hij heeft zijn sonate nr. 1, op. 6 uit 1925 teruggetrokken.

Toen **Benjamin Britten** in 1956 een korte biografische schets maakte voor zijn Simple Symphony uit '33-'34, welke gebaseerd is op werkjes uit zijn jonge jaren, schreef hij:

‘Er was eens een jongetje op de lagere school ... hij was een tamelijk gewoon jongetje ... dol op cricket, vond voetbal wel leuk (hij nam een goede corner); hij was verzot op wiskunde, redde zich wel met geschiedenis, was bang voor onaangekondigde toetsen latijn; hij gedroeg zich best netjes, beperkte zijn streken tot het getolereerde zodat hij gelukkig slechts zelden met stok of schoen geslagen werd (hoewel één nachtelijke tocht om op spoken te jagen wel wat sporen naliet); hij boekte langzaam maar gestaag voortgang in school, tot hij op zijn dertiende die absolute piek van belangrijkheid en grootsheid bereikte die in latere jaren nooit meer geëvenaard werd: hoofd van de zesde, hoofd-prefect, en sportman van het schooljaar. Maar - er was iets vreemds met deze jongen: hij schreef muziek. Zijn vrienden verdroegen het, zijn vijanden schopten een beetje maar niet erg lang (hij kon wel wat hebben), het onderwijzend personeel kon er niets tegen doen als schoolwerk en sport er niet onder leden. Hij schreef er heel veel van, stapels en stapels.’

In 1924, op zijn elfde, hoorde hij het symfonisch gedicht *The Sea* van Frank Bridge; in 1927 kreeg hij de kans Bridge te ontmoeten, waarna deze hem uitnodigde om compositieles te nemen. Een paar jaar later won hij een beurs om aan het Royal College of Music te studeren. Het instituut kon hem nooit bekoren -zoals zovele conservatoria bij zovele componisten- ondanks de prijzen die hij er won. Hij zette zijn privélessen bij Bridge voort naast zijn conservatoriumstudie.

Zijn grote doorbraak was in 1945 met de opera *Peter Grimes*, de inkomsten ervan overtroffen dat jaar zelfs

die van *La Bohème* en *Madame Butterfly*. Kort na dit succes reisde hij met Yehudi Menuhin naar Duitsland om concerten te geven voor overlevenden van de concentratiekampen. Wat hij daar zag schokte hem zo dat hij zijn zwijgen erover pas aan het eind van zijn leven doorbrak, en zei dat alles wat hij na die ervaring geschreven heeft erdoor gekleurd werd.

De cellosuites heeft hij voor zijn vriend Mstislav Rostropovich geschreven, die regelmatig te gast was op Britten's eigen Aldeburgh Festival en ze daar ook in première heeft gebracht — evenals Britten's cellosonate en de Cello Symphony (Engelse première).

Edward Elgar was grotendeels autodidact. Zijn vader was violist, organist en pianostemmer, alle kinderen kregen muzikles, de jonge Edward piano- en vioolles. Zijn violdocent zag wel een solocarrière voor hem, maar zelf zag hij dat anders. Het componeren heeft hij echter zichzelf moeten leren: ‘de eerste muziek heb ik in de kathedraal geleerd ... uit boeken van de muziekbibliotheek, toen ik een jaar of acht, negen of tien was’ en ook las hij alles over muziektheorie dat hij te pakken kon krijgen.

Hij ging zelfs Duits leren in de hoop in Leipzig te kunnen gaan studeren, maar ook dat kwam er uiteindelijk niet van. Achteraf gezien was dat wellicht een voordeel: hij is nooit in het keurslijf van de opleidingen gedrukt.

Zijn bekendste werken zijn grootse symfonische werken, zoals zijn twee symfonieën, de Pomp and Circumstance Marches en zijn cello- en vioolconcerten. *Sospiri (Zucht)* is echter een miniatuurtje voor strijkorkest, harp en orgel. Oorspronkelijk was het gedacht voor viool en piano als *Soupir d'Amour*, maar tijdens het componeren realiseerde hij zich dat dit niet echt paste, noemde het *Sospiri* en orkestreerde het werk.

De bewerking voor cello en piano is van **Julius Klengel**, een bekende cellist en componist uit Leipzig.

Frank Bridge, de voor Benjamin Britten zo belangrijke docent die overigens maar weinig lesgegeven heeft, kreeg van zijn vader vioolles en werd al snel aan het werk gesteld in de orkestbak, waar hij viool speelde, dirigeerde, arrangeerde en inviel voor andere instrumentalisten. Daarna studeerde hij aan het Royal College of Music en speelde in een aantal strijkkwartetten voor hij zich wijdde aan het componeren.

Zijn zoektocht naar een eigen geluid had eerst resultaat in de kamermuziek, bijvoorbeeld in zijn eerste strijkkwartet, en pas wat later in de orkestwerken. Met het geliefde *The Sea* uit 1911, het symfonisch gedicht dat later zo'n indruk maakte op Benjamin Britten, had hij het daar ook gevonden.

Daarmee is het overigens niet zo dat de ontwikkeling tot stilstand kwam: in de periode voorafgaand aan de Eerste Wereldoorlog raakte hij geïnteresseerd in het modernisme en het impressionisme en veranderde zijn gebruik van harmonieën naar een waarin kleuring een grotere rol kreeg t.o.v. het traditionele gebruik van toonsoorten. Zijn *cellosonate* is uit deze periode.

Hij is altijd blijven zoeken naar vernieuwing en het deed hem dan ook verdriet dat zijn eerdere “Edwardiaanse” werken altijd maar het populairst bleven.

Erik Boasson

Volgende concert: woensdag 15 oktober 2025

Farkas Quintet blaaskwintet

Milhaud, Messiaen, Jolivet,
Escher, Debussy, Ravel, Ibert

Programmatoelichtingen en recensies,
Seizoenoverzicht 2025–2026:

www.kamermuziek-deventer.nl